

## Esivalintakokeen arvosteluperusteet 2024

### Esivalintakokeen arvostelu

Kokeessa on ollut neljä kysymystä. Enintään kolme vastausta on arvosteltu. Kokeessa ja kysymyksiin vastaamisessa on pitänyt noudattaa annettuja ohjeita. Ohjeiden rikkomisesta on voinut aiheutua ohjeissa määriteltyjä seuraamuksia.

Koekysymyksiin annetut vastaukset on arvosteltu pistein. Kuhunkin kysymykseen annetusta vastauksesta on voinut saada 0, 1, 2, 3, 4 tai 5 pistettä. Vastausten arvostelussa 3 pistettä on kuvannut tasoltaan hyvää vastausta. Kokeen enimmäispistemäärä on ollut 15 ja hyväksymispisteraja 9.

Koesuoritukset on arvosteltu asteikolla hyväksytty/hylätty. Kokelaan koesuoritus on hyväksytty, jos hän on saanut kokeesta vähintään hyväksymispisterajan mukaisen pistemäärän eikä hän ole rikkonut ohjeita koesuorituksen hylkäämiseen johtavalla tavalla.

### Yleiset arvosteluperusteet

Tässä kohdassa selostettuja yleisiä arvosteluperusteita on sovellettu kaikkien vastausten arvostelussa.

Vastaukset on arvosteltu toisistaan erillisinä. Kukin vastaus on arvosteltu kokonaisuutena. Arvostelussa on kiinnitetty huomiota oikeusnormien osaamisen lisäksi oikeudellisen argumentaation laatuun. Vastaukset on täytynyt perustella. Pelkän lopputuleman esittäminen ei ole ollut riittävä vastaus eikä kaikkiin kysymyksiin ole ollut vain yhtä oikeaa vastausta.

Hyvässä vastauksessa on täytynyt

- tunnistaa koekysymyksen keskeiset oikeusongelmat
- esittää niihin perustellut, selkeät ja johdonmukaiset tulkintakannanotot soveltamalla olennaisia oikeusnormeja koekysymyksessä annettuun tosiseikastoon
- osoittaa tuomarin tehtävässä toimimista varten kokonaisuutena arvioiden riittävää kykyä analysoida ja ratkaista oikeudellisia kysymyksiä.

## Kysymys 1

Hyvän vastauksen on täytynyt täyttää yleisissä arvosteluperusteissa selostetut kriteerit ja niiden lisäksi vastauksessa on pitänyt kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Perustuslaissa taataan sananvapaus, johon sisältyy oikeus ilmaista ja julkistaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. A:lle annettu varoitus ei ole ennakolta estänyt ilmaisemasta mielipidettä. Kyse on ollut jälkikäteisesti langetetusta seuraamuksesta. Kuitenkin mielipiteen ilmaisusta aiheutuva seuraamus voi toimia tosiasiallisena pidäkkeenä poliisimiehen mielipiteen ilmaisulle. Seuraamus voidaan siten nähdä sananvapauden rajoituksena.
- Vaikka toiminta kuuluisi sananvapauden piiriin, voidaan sitä rajoittaa. A:n tapauksessa rajoitus ei ole mielivaltaisen vaan perustuu lakiin. Valtion virkamieslain mukaan virkamiehen on käyttäytyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla, ja poliisin hallinnosta annetun lain mukaan poliisimiehen on toimittava myös yksityiselämässään siten, ettei hänen käyttäytymisensä ole omiaan vaarantamaan luottamusta poliisille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon. Velvollisuksiensa vastaisesta toiminnasta poliisimiehelle voidaan antaa varoitus. On punnittava, täyttyvätkö edellytykset sille, että poliisimiehen sananvapautta perusoikeutena rajoitetaan mainitulla tavalla. Tarkasteluun tulee A:n käytöksen moitittavuus ja seuraamuksen oikeasuhtaisuus A:n toimintaan.
- A:n ilmaisut kuuluvat sananvapauden ydinalueelle. Niillä on poliittinen luonne ja ne kohdistuvat julkisen vallan käyttäjään, jolla on valtuudet tosiasiallis-fyysisenkin vallan käyttöön. Kansalaisyhteiskunnassa tulisi voida osallistua julkisen vallan käytöstä käytävään keskusteluun, ja oikeus tähän koskee myös virkamiehiä. Poliisivoimiin vallankäyttäjänä kohdistuu yhteiskunnallista mielenkiintoa. A:n sananvapauden merkitystä korostaa, että hänellä on poliittisen toimijan rooli, ja hänen vastuunalainen asemansa puolueen organisaatiossa perustuu vielä jäsenistön hänelle osoittamaan luottamukseen. Mitä kiinteämmin A:n ilmaukset liittyvät hänen poliittisiin rooleihinsa, sitä suuremmaksi sananvapauden merkitys kasvaa. Virkamiehen sananvapauden kuuluu lähtökohtaisesti oikeus arvostella myös työnantajaansa. Suoja voi kohdistua ilmauksiin, jotka ovat loukkaaviakin. Vaikka käyttäytymisvelvollisuus ulottuu poliisimiehen vapaa-aikaan, voidaan sananvapautta puoltavana seikkana ottaa huomioon, että A:n toiminta ei ole tapahtunut virkatehtävissä. Mitä etäämmällä poliisimiehen roolista ja asemasta A:n ilmaukset on esitetty, sitä enemmän voi korostua sananvapauden rooli.
- A:n tapauksessa on seikkoja, jotka puoltavat sananvapauden rajoitusta. Poliisimieheen kohdistuu hänen virkansa kautta erityinen käyttäytymisvaatimus, joka ulottuu sekä virantoimitukseen että vapaa-aikaan. Poliisimiehellä on velvollisuus säilyttää luottamus poliisiin eli organisaatioon, joka takaa turvallisuutta viime kädessä fyysisenkin voimankäytön avulla. Tällaisena poliisi myös toimii perusoikeuksienkin tosiasiallisena takaajana. Poliisimiehen ei tulisi vaarantaa kuvaa poliisista yhdenvertaiseen kohteluun sitoutuneena vallankäyttäjänä, vaan kansalaisten on voitava luottaa poliisin neutraliteettiin ja siihen, että poliisi hoitaa tehtävänsä asianmukaisesti. A:n

sananvapauden rajoittamiselle voidaankin nähdä olevan erityinen yhteiskunnallinen tarve, eikä tällaisen tarpeen suojaaminen edellytä sitä, että A:n toiminta olisi katsottava kuuluvaksi rikoslain alueelle. Toisaalta avoin keskustelu poliisin toiminnasta myös synnyttää luottamusta poliisiin.

- A:n sananvapauden rajoittamiselle voidaan nähdä perusteet myös sikäli kuin mielipiteet poliisin lisäksi vähemmistöihin kohdistuvina ovat omiaan synnyttämään vihaa tai suvaitsemattomuutta vähemmistöjä kohtaan. Lisäksi, vaikka A:n väittämät olisivatkin mielipiteitä tai arvoarvostelmia, ne on esitetty sellaisina, että niiden voidaan jossakin määrin edellyttää perustuvan tosiasioille, jotka antavat niille tukea. Kannanottojen ei kärjekkäinä tai provosoivina tulisi olla yksipuolisia ja vääristeleviä, ja tätä arvioitaessa on huomioitava kannanottojen synnyttämä kokonaiskuva. Verkkokirjoitukset ovat sellaisia, joissa kirjoittajalla on ollut hyvät mahdollisuudet harkita sanomisiaan ja niiden tasapainoisuutta. Harkinnan vaatimusta ja yksipuolisten lausumien moitittavuutta korostaa, että ilmaukset on esitetty suhteellisen pitkän ajan kuluessa.
- Suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta on olennaista, että A:n sama varoitus on sananvapautta rajoittavista hallinnollisista toimista melko kevyt.
- Johtoa asian ratkaisemiseen antaa KHO:n ratkaisu 2022:129.

## Kysymys 2

Hyvän vastauksen on täytynyt täyttää yleisissä arvosteluperusteissa selostetut kriteerit ja niiden lisäksi vastauksessa on pitänyt kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Puheenjohtaja on velvollinen valvomaan, että oikeudenkäynti sujuu ilman häiriöitä. Valvonnan tehosteeksi puheenjohtaja voi oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:n nojalla määrätä kurinpidollisia seuraamuksia, joita ovat järjestyssakko ja säilöön ottaminen.
- Oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:n 3 momentin mukaan oikeudenkäynnin aikana määrätyt seuraamukset eivät estä nostamasta syytettä samasta teosta, jos siitä on muualla laissa säädetty rangaistus. Tämä puoltaa sitä, että A:lle oikeudenkäynnin aikana määrätyt seuraamukset eivät estä kunnianloukkausasian käsittelyä.
- Toisaalta perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen, eikä kurinpitosäännöksiä uudistettaessa (2006) ole arvioitu kaksoisrangaistavuuden kiellon suhdetta kurinpidollisiin seuraamuksiin.
- Kaksoisrangaistavuuden kiellon (ne bis in idem) mukaan ketään ei saa tutkia ja rangaista uudelleen samasta teosta, josta hänelle on jo aikaisemmin langetettu rikosoikeudellinen seuraamus.
- Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on linjannut kriteerit, jotka tulee ottaa huomioon arvioitaessa, onko aikaisemmin langetettua seuraamusta pidettävä rikosoikeudellisena. Keskiössä on teon oikeudellinen luonnehdinta kansallisessa lainsäädännössä, teon todellinen luonne ja määrättävissä olevan seuraamuksen ankaruus (ns. Engel-kriteerit).

- Asian luonnehdinta valtiosisäisessä oikeudessa muuksi kuin rikosasiaksi ei yksin ratkaise asiaa.
- Arvioitaessa, onko A:lle määrättyjä kurinpidollisia seuraamuksia pidettävä kaksoisrangaistavuuden kiellon tarkoituksena rikosoikeudellisina seuraamuksina, tulkintatukea voidaan hakea uhkasakkoja koskevasta oikeuskäytännöstä. Tältä osin on katsottu, etteivät uhkasakot ole rangaistuksen luonteisia seuraamuksia, vaan niiden tavoitteena on varmistaa, että päävelvoitteen mukainen velvoite tulee noudatetuksi. Niinpä uhkasakon tuomitsemista sekä uuden uhkasakon asettamista ei ole pidetty kaksoisrangaistavuuden kiellon vastaisena toimintana.
- Vastaavasti oikeudenkäynnissä määrättyjen kurinpidollisten seuraamusten tehtävänä ei ole rangaista häiriön aiheuttajaa, vaan turvata oikeudenkäynnin häiriötön kulku. Tavoite edellyttää, että puheenjohtajan käytössä on riittävän tehokkaat sanktiot järjestyksen ylläpitämiseksi. Arvioinnissa on lisäksi huomioitava, ettei kurinpidollisia seuraamuksia ole kansallisessa lainsäädännössä pidetty rikosoikeudellisina seuraamuksina. Nämä näkökulmat puoltavat, että A:ta voidaan oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla syyttää kunnianloukkauksesta, vaikka hänellä on jo aikaisemmassa oikeudenkäynnissä määrätty samojen tekojen perusteella kurinpidollisia seuraamuksia.
- Sen sijaan poliisiin määräämää rikesakkoa on pidettävä kaksoisrangaistavuuden kiellon tarkoituksena rikosoikeudellisena seuraamuksena. Tältä osin keskiössä on tekojen samuuden arviointi eli se, vertautuuko kunnianloukkaussyyte siihen asiaan, mistä A:lle on määrätty rikesakko.
- Oikeuskäytännössä on ratkaisevaksi katsottu, koskeeko syyte täsmälleen samaa tapahtumaa tai menettelyä kuin sitä, mistä henkilölle on jo aiemmin langetettu rikosoikeudellinen seuraamus. Kyse on toisin sanoen teonkuvauksiin sisältyvien historiallisten tapahtumainkulkujen vertailusta.
- A:lle on langetettu rikesakko, koska hän on virtsannut parkkipaikalla olleen poliisiauton päälle. Kyse on ollut eri asiasta kuin kunnianloukkaussyytteessä. Niinpä A:lle määrätty rikesakko ei estä kunnianloukkaussyytteen käsittelyä ja siitä tuomitsemista.

### Kysymys 3

Hyvän vastauksen on täytynyt täyttää yleisissä arvosteluperusteissa selostetut kriteerit ja niiden lisäksi vastauksessa on pitänyt kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Luonnollisten henkilöiden tuloverotuksen sääntely kuuluu lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden toimivaltaan. Kuitenkin silloinkin, kun EU-oikeus ei sisällä suoraa tuloverosäännöksiä, jäsenvaltioiden on käytettävä verotusvaltaansa tuloverotuksessakin EU-oikeuden mukaisesti. Jäsenvaltioiden on muun ohella noudatettava EU:n perussopimusten mukaisia vapaan liikkuvuuden oikeuksia (perusvapaudet). Perusvapaudet ovat myös kansallisissa tuomioistuimissa suoraan sovellettavaa oikeutta. Perusvapauksiin kuuluu mm. pääomien



vapaa liikkuvuus. Z:n rajat ylittävien sijoitusten tuottaman osingon verotusta voidaan arvioida sen valossa.

- Perusvapauksien rikkominen voi perustua kansalaisuuteen, mutta verotuksessa se perustuu yleensä asuinpaikkaan tai tulon alkuperämaahan. Perusvapauksien rajoituksina pidetään kuitenkin lähtökohtaisesti kaikkia verotuksellisia toimenpiteitä, jotka tekevät perusvapauden käyttämisestä eli rajat ylittävästä taloudellisesta toiminnasta tosiasiallisesti vähemmän houkuttelevaa verrattuna kansalliseen tilanteeseen (vertikaalinen syrjintä). Toisaalta syrjintänä voidaan hahmottaa tilanne, jossa yksi jäsenvaltio kohtelee eri tavalla kahta EU:n sisäistä rajat ylittävää tilannetta, jotka eroaisivat toisistaan siksi, että ne syntyvät suhteessa eri jäsenvaltioon (horisontaalinen syrjintä).
- Verosyrjintä voi toteutua siten, että toisiinsa verrannollisiin tilanteisiin sovelletaan eri sääntöjä. Z:n tapauksessa voitaisiin nähdä, että tämä toteutuu siksi, että hänen osinkoverotukseensa sovelletaan ankarampia sääntöjä kuin tilanteisiin, joissa osingot maksetaan jäsenvaltiosta, jonka kanssa valtio K:lla on verosopimus. Perusvapauksien kohdalla Euroopan unionin tuomioistuin on kuitenkin suhtautunut pidättyvästi verosopimusten vaikutusten laajentamiseen sopijavaltioiden ulkopuolisiin tilanteisiin; tulkinta on, että verosopimukset sitovat jäsenvaltioita niissä kahdenvälisissä suhteissa, joissa valtiot ovat verosopimusten osapuolia.
- Verosyrjintä voi toteutua myös siten, että rajat ylittäviin tilanteisiin sovelletaan samoja sääntöjä kuin kansallisiin tilanteisiin, vaikka tilanteissa olisi merkityksellisiä eroja. Jäsenvaltio K:n verotus osaltaan aiheuttaa sen, että siellä asuvan henkilön sijoitukset jäsenvaltio L:ään ovat vähemmän houkuttelevia kuin sijoitukset jäsenvaltioon K. Jäsenvaltiossa K tämä on seurausta siitä, että se soveltaa rajat ylittävään osingonmaksutilanteeseen samoja sääntöjä kuin kansalliseen osingonmaksutilanteeseen eikä ota huomioon Z:n verotuksellista kokonaisuutta, johon vaikuttaa rajat ylittävän tilanteen liitännäisyys useaan jäsenvaltioon. Toisaalta voidaan kysyä, miksi jäsenvaltio K:n tulisi jättää tavanomainen verosääntönsä soveltamatta, sillä yhtä lailla voitaisiin argumentoida, että jäsenvaltion L:n tulisi jättää soveltamatta säännös, että Z:aa verotetaan osingosta. Tilanteessa olisikin vaikeaa sanoa, kumpi jäsenvaltio syyllistyisi verosyrjintään. Euroopan unionin tuomioistuin onkin toistuvasti todennut, että EU-oikeus ei kaikissa tilanteissa sisällä säännöstä siitä, millä valtiolla on verotusoikeus. Tämä ratkaistaan yleensä verosopimuksilla. Ratkaistavana olevassa tilanteessa on siten kyse jäsenvaltioiden päällekkäisestä ja samanaikaisesta verotusvallan käytöstä, eikä sisämarkkinaoikeus anna perusteita ratkaista, kummalla jäsenvaltiolla on verotusoikeus ja kumman pitäisi luopua verovaateestaan.

## Kysymys 4

Hyvän vastauksen on täytynyt täyttää yleisissä arvosteluperusteissa selostetut kriteerit ja niiden lisäksi vastauksessa on pitänyt kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Oikeudenkäymiskaaren (OK) mukaan asianosaisella on oikeus esittää haluamansa näyttö asian tutkivalle tuomioistuimelle.
- Lainvastaisesti hankittujen todisteiden hyödyntämisestä säädetään OK 17 luvun 25 §:ssä. Lainkohdan 1 ja 2 momentin mukaan kiduttamalla tai itsekriminointisuojaan vastaisesti saatuja todisteita ei saa hyödyntää.
- Tapauksessa ei ole kyse kidutuksesta. Lähtökohtaisesti kyse ei ole siitäkään, että todisteet olisi saatu loukkaamalla itsekriminointisuoja.
- Niinpä tapauksessa on ensinnäkin huomioitava OK 17 luvun 25 §:n 3 momentti. Sen nojalla tuomioistuin saa hyödyntää lainvastaisesti hankittua todistetta. Edellytys on, ettei hyödyntäminen vaaranna oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista ottaen huomioon asian laatu, todisteen hankkimistapaan liittyvä oikeudenloukkauksen vakavuus, hankkimistavan merkitys todisteen luotettavuudelle, todisteen merkitys asian ratkaisemiselle ja muut olosuhteet.
- Kyseessä on harkinnanvarainen sääntö. Pääsääntönä voidaan pitää, että muulla kuin kiduttamalla tai itsekriminointisuoja loukkaamalla saatuja todisteita voidaan hyödyntää oikeudenkäynnissä. Myös todistelua koskevassa lainvalmistelussa on korostettu todisteiden hyödyntämiskiellon poikkeuksellisuutta.
- Euroopan ihmisoikeustuomioistuimenkin oikeuskäytännössä on todettu, ettei lainvastaisesti hankitun todistusaineiston hyödyntäminen ole Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaista, jos menettely kokonaisuutena arvioiden täyttää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset. Tapauskohtaisesti todisteen käytön kieltäminen voi olla tarpeellista, jos todisteen sisältämän tiedon hankkimiseen liittyy vakava oikeudenloukkaus.
- Tapauksessa on ensinnäkin huomioitava, että rikoksen selvittämisintressi puoltaa todisteen hyödynnettävyyttä. Selvittämisintressin painoarvo kasvaa, mitä vakavamasta rikoksesta on kyse. Tämän voidaan tulkita puoltavan todisteiden käytön sallimista, koska tutkittavana on alisteisessa asemassa olevan henkilön pahoinpitely.
- Toiseksi on huomioitava, että todisteet on hankittu rikoksella. Tästä ei suoraan seuraa, että todisteet on asetettava hyödyntämiskieltoon. Todisteiden hyödyntämistä puoltavana seikkana voidaan muun ohella huomioida, että lainvastaisesti on menetellyt yksityinen henkilö ilman viranomaisten myötävaikutusta. Toisaalta varsin moitittavana voidaan pitää todisteen hankkimista nimenomaan rikostunnusmerkistön mukaisella teolla. Tämän voidaan tulkita puoltavan todisteiden käytön kieltoa.

- Kolmanneksi on huomioitava todisteen hankkimistavan merkitys todisteen luotettavuudelle. Tapauksessa todisteiden hankkimistapa ei alenna todisteiden luotettavuutta, mikä puoltaa todisteiden käytön sallimista.
- Neljänneksi on otettava huomioon todisteen merkitys asian ratkaisemiselle sekä arvioitava asiaa myös rikoksen selvittämistä näkökulmasta. Tapauksessa tämä puoltaa todisteiden käytön sallimista.
- Painoarvoa voidaan antaa sillekin, ettei todisteiden salliminen syventäisi oikeudenloukkausta, koska A:n rikokset on jo tehty.
- Vaikka tapauksessa voidaan argumentoida todisteiden hyödyntämisen sallimisen puolesta, on huomioitava, että lähtökohtaisesti vaitiolo-oikeutta loukkaavaa todistetta ei saa hyödyntää todisteena. Ainakin A:n laittomasti tallentaman keskustelun hyödyntämisen salliminen johtaisi käytännössä C:n vaitiolo-oikeuden sivuuttamiseen, koska tallenteella C kertoo pahoinpitelystä.
- Koska oikeudenmukaisessa oikeudenkäynnissä todisteita ei saa hyödyntää vaitiolo-oikeuden vastaisesti, tarkasteltavassa tapauksessa äänitallenteen hyödyntämisen sallimiseen on suhtauduttava hyvin varauksellisesti. Sen sijaan kysymys kuvatallenteen hyödyntämisestä on epäselvempi ja asiassa voidaan esittää päteviä argumentteja niin todisteen sallimiselle kuin hyödyntämiskielollekin.